

**HEDMARK OG OPPLAND
STATSADVOKATEMBETER**

SYSTEMATISK ERFARINGSLÆRING 2025

*Partnerdrap og alvorlige saker om vold og mishandling
i nære relasjoner – evaluering av utvalgte saker*

30. SEPTEMBER 2025

Innholdsfortegnelse

1	Innledning og sammendrag	3
2	Metode	5
2.1	Saksutvelgelse og gjennomføring.....	5
3	Identifisering og opprettelse av sak.....	7
3.1	Gjeldende norm	7
3.2	Funn og vurderinger.....	7
4	Registersøk mv.....	10
4.1	Gjeldende norm	10
4.2	Funn og vurderinger.....	11
5	Etterforskningsplan mv	12
5.1	Gjeldende norm	12
5.2	Funn og vurderinger.....	12
6	Digitale bevis	14
6.1	Gjeldende norm	14
6.2	Funn og vurderinger.....	14
7	Risikovurderinger og sikkerhetstiltak.....	16
7.1	Gjeldende norm	16
7.2	Funn og vurderinger.....	16
8	Seksualisert vold	18
8.1	Gjeldende norm	18
8.2	Funn og vurderinger.....	18
9	Oppsummering og tiltak	19

1 Innledning og sammendrag

Det vises innledningsvis til riksadvokatens brev av henholdsvis 25. september 2025 og 13. januar 2025 vedrørende evaluering av saker som gjelder partnerdrap, alvorlig vold og mishandling i nære relasjoner.

På bakgrunn av ovennevnte har statsadvokaten, i fellesskap med aktuelle fagpersoner i politidistriktet, selektert ut 6 saker til gjennomgang. Evalueringene er gjennomført i tråd med føringer gitt i ovennevnte brev av 13. januar 2025. Samtlige evalueringer er gjort med utgangspunkt i malen for systematisk erfaringslæring, likevel slik at de konkrete temaene er tilpasset den enkelte sak.

I forbindelse med nasjonal rapport om kvalitetsundersøkelse av voldtektssaker fra 2024¹ ble statsadvokatembetene bedt om å iverksette ulike oppfølgingstiltak. Det ble blant annet bedt om at statsadvokatene, ved nettopp systematisk erfaringslæring, skulle ha særlig fokus på digitale spor og etterforskningsplan. Disse temaene har derfor vært gjenstand for evaluering der dette er funnet hensiktsmessig.

Hedmark og Oppland statsadvokatembeter gjennomførte i 2023 et større fagledelsesprosjekt innrettet mot sakstypen mishandling i nære relasjoner. Det ble i den forbindelse gjennomført to inspeksjoner² som ble fulgt opp med ytterligere to inspeksjoner³, senest i desember 2024. De overordnede funnene fra den systematiske erfaringslæringen som nå er gjennomført er sammenholdt med hovedfunnene fra inspeksjonen fra desember 2024. Dette for å kartlegge en eventuell utvikling og effekt av fagledelsestiltakene.

Gjennomgangen er rettet mot et krevende saksfelt og viser at vellykket behandling forutsetter særlig kompetanse og erfaring. Det er avgjørende at sakene fanges opp, kategoriseres og deretter etterforskes på riktige premisser. Dette forutsetter gode vurderinger allerede i initialfasen, hvilket igjen er betinget av erfaring og kunnskap om saksfeltet. Det er videre avgjørende at etterforskningen ledes av medarbeidere med tilstrekkelig kompetanse. Dette gjelder både politi- og påtalefaglig etterforskningsleder (PÅL og PEL). Manglende fenomenkunnskap gir etterforskningen et svakt utgangspunkt, idet konkretisering av hypoteser, aktuelle bevistemaer mv. ikke holder tilstrekkelig kvalitet.

Partenes historikk må kartlegges på et tidlig tidspunkt. Registersøk og annen informasjonsinnhenting vil kunne sette retning for etterforskningen. Kartleggingen er dessuten av vesentlig betydning for at politi- og påtalemyndigheten skal kunne komme i posisjon til å forebygge ytterligere voldsepisoder. Eventuelle risikovurderinger mv. må gis nødvendig notoritet og følges opp av kompetent personell.

¹ Kvalitetsundersøkelsen 2024, Innlandet politidistrikt

² Inspeksjon mishandling i nære relasjoner av 25. april 2023 (første delinspeksjon) og 7. november 2023 (andre delinspeksjon)

³ Inspeksjon mishandling i nære relasjoner av 19. februar 2024 og Begrenset gjennomgang av restanser – mishandling i nære relasjoner, av 17. desember 2024

Gjennomgangen viser videre at stabilitet og kontinuitet i etterforskningsgruppen er en suksessfaktor.

En av de mest alvorlige sakene oppfyller gjennomgående ikke kvalitetskravene. Det er nærliggende å anta at gjentatt skifte av både påtale- og etterforskerhender i det minste har vært en medvirkende årsak.

Sakene er, med ett markert unntak, behandlet av påtalejurister med svært begrenset erfaring, hvor mishandlingssakene dessuten utgjør en mindre del av deres generelle portefølje. Manglende erfaring synes også å gjøre seg gjeldende for etterforskningssiden.

Unntaket, sak xx, skiller seg fra de resterende ved at etterforskningsplan, risikovurderinger mv., er svært godt håndtert. I motsetning til de resterende sakene er denne behandlet av PÅL og PEL med god kunnskap og erfaring fra fagfeltet. Det var heller ikke utskiftninger av etterforskningsledelsen underveis i etterforskningen. Dette er selvsagt positivt, og viser at politidistriktet, under forutsetning av erfarne medarbeidere og kontinuitet, er i stand til å håndtere krevende saker på en tilfredsstillende måte.

2 Metode

2.1 Saksutvelgelse og gjennomføring

Den konkrete bestillingen fra riksadvokaten var som kjent at tiden forut for alvorlige drap, volds- og/eller mishandlingshendelser skulle vies særskilt oppmerksomhet. Bestillingens målgruppe er oppfattet å være saker med en eller flere enkeltstående alvorlige voldshandlinger fra en nærstående, hvor politi og påtalemyndighet, eventuelt i samarbeid med andre, var eller kunne vært i posisjon til å forhindre hendelsen(e).

I politidistriktets portefølje ble det ikke funnet saker som treffer bestillingen optimalt. Med dette menes at man ikke har funnet saker fra nyere tid som gjelder en eller flere enkeltstående, alvorlige hendelser, hvor tiden forut for dette lar seg definere. Sakene som er selektert ut treffer imidlertid bestillingen i den forstand at de samlet sett gir grunnlag for å si noe om politiets og påtalemyndighetens håndtering av risiko og beskyttelsestiltak, behovet for kompetanseheving mv.

De utvalgte sakene er av til dels ulik karakter. En av sakene gjelder en enkeltstående trusselsepisode, mens de fleste gjelder mishandling av nærstående begått over noe tid. En fellesnevner for sistnevnte er at de involverte er omhandlet i politiets systemer fra tidligere. Det er derfor funnet hensiktsmessig å evaluere hvorvidt politi og påtalemyndighet, eventuelt i samarbeid med andre, kunne intervenert på et tidligere tidspunkt og således forhindre nye krenkelser.

For å sikre at de riktige sakene ble identifisert ble følgende personer invitert til å komme med sine innspill;

- Fagansvarlig for seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner, påtale
- Fagansvarlig for seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner, etterforskning
- Fag- og opplæringsansvarlig, påtale (FOA påtale)
- Fag- og opplæringsansvarlig, etterforskning (FOA etterforskning)
- Familievoldskoordinator

Etter en konkret vurdering ble følgende saker valgt ut for gjennomgang og fordelt på ulike statsadvokater.

- xx – Grov mishandling i nære relasjoner
- xx – Grov mishandling i nære relasjoner
- xx – Grov mishandling i nære relasjoner
- xx – Grov mishandling i nære relasjoner
- xx – Voldtekt/mishandling i nære relasjoner m.m.
- xx – Trusler

Ved de enkelte saksgjennomgangene deltok følgende, i tillegg til ovennevnte fagpersoner:

- Påtalefaglig etterforskningsleder (PÅL)
- Politifaglig etterforskningsleder (PEL)
- Ansvarlig statsadvokat

PEL og PÅL for den konkrete saken ble videre bedt om å ta stilling til hvorvidt og eventuelt hvilke andre deltakere som kunne berike gjennomgangen. Vurderingen av deltakere ble gjort i samråd med FOA påtale og FOA etterforskning.

PEL og PÅL identifiserte deretter hvilke av temaene i malen for systematisk erfaringslæring, som i tillegg til riksadvokatens føringer, burde ha særlig fokus.

Enkelte av de utvalgte sakene inneholdt potensielle læringspunkter knyttet til seksualisert vold.

Det bemerkes for ordens skyld at det ble valgt saker fra samtlige driftsenheter;

- GDE Øst – tjenesteenhetene Elverum, Kongsvinger og Nord-Østerdal
- GDE Vest – tjenesteenhetene Gjøvik, Hadeland og Valdres
- GDE Midt – tjenesteenhetene Hamar, Ringsaker, Lillehammer, Midt-Gudbrandsdal og Nord-Gudbrandsdal.

3 Identifisering og opprettelse av sak

3.1 Gjeldende norm

Det skal opprettes sak i politiets straffesakssystem straks politiet får informasjon som tilsier at man kan stå overfor vold i nære relasjoner.

Fra riksadvokatens rundskriv fra 2023 hitsettes følgende fra pkt. 4.2.1, opprettelse av sak og etterforskningsplikt⁴.

"Det er ikke akseptabelt å avslutte meldinger om vold i nære relasjoner uten nærmere undersøkelser, for eksempel som "oppgjort på stedet". Hvis det etter nærmere undersøkelser foretatt av patruljen er åpenbart at man ikke står overfor et straffbart forhold, kan oppdraget likevel avsluttes uten at det opprettes sak. I slike tilfeller skal alltid påtalejurist konsulteres, og det skal sikres notoritet om beslutningen".

Om akutte hendelser heter det videre i pkt. 4.2.2 at:

"Det er viktig at første politienhet på stedet innhenter så mye informasjon som mulig. Bevis som sikres i initialfasen kan ofte være avgjørende for utfallet av saken. I denne sammenheng vil Felles straffesaksinntak (FSI) spille en viktig rolle. Godt samarbeid og god informasjonsutveksling i initialfasen mellom personell i ordenstjeneste, operasjonssentral, etterforskere og påtale er sentralt".

Det er sentralt at politiet og påtalemyndigheten evner å identifisere saker som gjelder mishandling av nærstående. Sakene kan potensielt være forvarsel om alvorlig vold og drap. Det er avgjørende at sakene fanges opp slik at etterforskning og beskyttelsestiltak kan iverksettes.⁵

Når politiet får informasjon om mulig vold i nære relasjoner, må man være oppmerksom på at enkeltstående hendelser kan være del av et repeterende mønster med langvarige og gjentatte krenkelser, jf. rundskrivets pkt. 4.2.1.

3.2 Funn og vurderinger

Flere av saksevalueringene viser mangelfull behandling av sakens innledende fase.

En av de gjennomgåtte sakene, eksempel 1, har sitt utspring i en akutt hendelse, hvor politiet ble tilkalt av en voldsutsatt ektefelle. Til tross for at politiet hadde kunnskap som tilsa at en kunne stå ovenfor vold i nære relasjoner med risiko for ytterligere vold, ble det ikke opprettet

⁴ Rundskriv nr. 2/2023 Rundskriv om vold i nære relasjoner, pkt. 4.2.1

⁵ Rundskriv nr. 2/2023 Rundskriv om vold i nære relasjoner, pkt. 1

sak. Politiet må sørge for at familievoldsrundskrivets krav til opprettelse av sak mv. er tilstrekkelig implementert, også for operative mannskaper.

Gjennomgangen viser videre flere eksempler på at saker er kategorisert som enkeltstående hendelser til tross for informasjon om at man står overfor vold i nære relasjoner. Dette har naturlig nok begrenset etterforskningen, hvor informasjon om eksempelvis trusselregime, jf. eksempel 2, nedenfor, ikke er forfulgt.

Anmeldelser må kategoriseres korrekt ved registrering, og det faktum som pretendes i anmeldelsen vil stort sett stå sentralt. Kodingen har betydning for innrettelsen av etterforskningen, og ikke minst hvilken prioritering saken gis.

Eksempel 1:

Sak nr. xx gjelder langvarig mishandling av ektefelle og tre barn som i dag er voksne.

Politiet fikk kjennskap til det aktuelle forholdet ved at den voldsutsatte ektefellen gjentatte ganger samme natt og påfølgende dag kontaktet politiet. Politiet, som oppsøkte den aktuelle adressen to ganger samme natt, fikk opplyst at gjerningspersonen hadde vært voldelig ved flere tidligere anledninger, innenfor kort- og langsiktig perspektiv. Det forelå dessuten anmeldelse fra tidligere partner for mishandling.

I det konkrete tilfellet ble det ikke opprettet sak før politiets tredje oppdrag på adressen, hvor politiet selv overhørte trusler mot fornærmede. Dette til tross for at politiet ved tidligere oppdrag hadde informasjon som tilsa at man kunne stå overfor vold i nære relasjoner.

Den innledende håndteringen av saken er ikke i tråd med familievoldsrundskrivet. I denne konkrete saken var politiet i posisjon til både å avdekke og å stanse pågående voldslovbrudd.

Det bemerkes for ordens skyld at det ikke foreligger opplysninger som tilsier at jourhavende politijurist er konsultert.

Eksempel 2:

Sak nr. xx er avgjort ved tiltale for overtredelse av strl. § 263.

Hovedforhandling er berammet til september d.å. Fornærmede og hennes voksne sønn innga i 2024 anmeldelse mot ektemann og far for alvorlige trusler. Han hadde over en lengre periode oppholdt seg i utlandet, men hadde så returnert til de fornærmede.

Truslene ble angitt å være hevn- og æresmotiverte. De fornærmede ble truet med drap, partering og husbrann. Det fremkom videre opplysninger initielt om volds- og

trusselregime tilbake i tid. Tiltalte har dessuten tidligere vært under etterforskning for kroppsskade med kniv, trusler mv.

Til tross for ovennevnte, ble saken kodet og etterforsket som en enkeltstående trusselhendelse. Saken ble deretter overført fra FSI til den eneste juristen på aktuelle GDE med utvidet påtalekompetanse, før den etter få måneder ble overført til en nyansatt politijurist.

For øvrig bemerkes at etterforskeren som mottok anmeldelsen ble uteksaminert fra politihøgskolen en uke før hun ble tildelt saksansvaret.

Saken har fravær av styring og målrettet etterforskning. Det er ingen etterforskningsplan eller andre spor etter hypotesetenkning, informasjonsbehov eller liknende. Det er heller ikke mulig å utlede hvorvidt etterforskningen er vurdert rettet mot strl. § 282.

4 Registersøk mv.

4.1 Gjeldende norm

Riksadvokaten har gitt følgende direktiv om undersøkelse av partenes historikk:

"Historikken til både fornærmede og mistenkte må undersøkes (loggføringer i politiets operasjonslogg og tidligere registrerte saker). Har fornærmede eller mistenkte tidligere vært i kontakt med politiet om vold, trusler eller andre krenkelser? Relevante opplysninger for det anmeldte forholdet må dokumenteres, herunder må det vurderes å vedlegge kopi av eldre saker. Det må vurderes om det er grunnlag for å gjenoppta henlagte saker, jf. straffeprosessloven § 74 annet ledd".⁶

Direktivet har flere begrunnelser.

For det første vil opplysninger om tidligere hendelser kunne ha bevismessig betydning. I den forbindelse er det ikke krav om at tidligere hendelser må vise «modus operandi» i snever forstand – at fremgangsmåten nå er den samme som tidligere. Også andre sider ved den tidligere hendelse enn fremgangsmåten kan være relevant.

For det andre vil opplysninger om henlagte saker kunne danne grunnlag for gjenopptagelse av straffeforfølgningen med hjemmel i straffeprosessloven § 74 første ledd første punktum.

Statsadvokatembetet har ved flere anledninger påpekt viktigheten av at partenes historikk etterforskes.

I statsadvokatens rapport fra november 2023 heter det at;

"Opplysninger om historikk er regelmessig relevant i saker om mishandling i nære relasjoner både når det skal vurderes om etterforskning skal iverksettes, så vel som ved avgjørelsen av tiltalespørsmålet. Fraværet av slik informasjon i sakens dokumenter gir grunn til bekymring med hensyn til om den aktuelle type saker behandles med den nødvendige kvalitet." ⁷

Resultatet fra inspeksjonen fra desember 2024 var likevel at;

"etterforskning av historikk er mangelfull i de fleste av sakene. Bare i et fåtall av sakene finner vi at det er utarbeidet rapporter som gjennomgår historikk, og der det er innhentet dokumentasjon begrenser dette seg som regel til mistenkte/siktedes straffe- og bøtehistorikk." ⁸

Ved sistnevnte inspeksjon ble det gitt klare føringer om at gjennomgang av partenes historikk skal gjøres i alle saker som gjelder vold i nære relasjoner, og at;

⁶ Rundskriv nr. 2/2023, Rundskriv om vold i nære relasjoner pkt. 4.9.

⁷ Inspeksjon, mishandling i nære relasjoner, andre delinspeksjon, 7. november 2023, s. 16

⁸ Begrenset gjennomgang av restanser – mishandling i nære relasjoner, av 17. desember 2024, s. 16

"Etterforskningskrittet må prioriteres etter mottak av anmeldelse. Politiet må nå innføre rutiner som sikrer at mistenktes/siktedes og fornærmedes historikk kartlegges i saker som gjelder mishandling i nære relasjoner".

4.2 Funn og vurderinger

Gjennomgangen viser at etterforskningen av partenes historikk fremdeles er for svak. I flere alvorlige saker er registersøk mv. foretatt etter for lang tid. For det tilfellet at søket har resultert i funn av betydning for skyld- eller straffespørsmålet, er dette ikke adekvat fulgt opp.

Eksempel 1:

Sak xx gjelder bl.a. mishandling og voldtekt av to tidligere kjærester. En av de fornærmede har vært samboende med den nå tiltalte gjerningsmannen.

Under etterforskningen ble det riktignok innhentet opplysninger vedrørende tiltaltes tidligere kontakt med politiet. Opplysningene, som blant annet gjaldt to henlagte mishandlingssaker, ble dog ikke fulgt opp eller inntatt som en del av etterforskningen. Heller ikke andre saker mot tiltalte, eksempelvis trusselsaker, ble sett i sammenheng med den foreliggende straffesaken.

Eksempel 2:

Manglende registersøk mv. er videre trukket frem i sak xx. I denne saken forelå det mishandlingsanmeldelser mellom partene tilbake fra 2014 og 2019. Rapport om bakgrunnssøk ble likevel ikke skrevet før om lag ett år etter mottatt anmeldelse. Under gjennomgang av sistnevnte sak, ble det opplyst at den aktuelle etterforskningsenheten rutinemessig foretar historiske søk i mishandlingssaker. Det forelå imidlertid ikke notoritet rundt dette, verken i BL eller i Indicia.

Eksempel 3:

I sak xx er det utarbeidet registersøk i tråd med politidistriktets føringer, men på et senere tidspunkt enn hva som er optimalt.

Eksempel 4:

Sak xx gjelder grov mishandling. Etterforskningen skiller seg ut i positiv forstand ved at både påtale- og politifaglig etterforskningsleder raskt fikk oversikt over partenes historikk. Det ble videre utarbeidet gjennomgangsrapport. Under evalueringen av saken ble det fremhevet at dette var av sentral betydning for de gode vurderingene som ble gjort innledningsvis, særlig opp mot vurderingen av nødvendige sikkerhetstiltak. Opplysningene ble dessuten aktivt benyttet ved begjæring om varetektsfengsling av den nå tiltalte gjerningsmannen.

Det er vår oppfatning at sistnevnte eksempel illustrerer viktigheten av kompetanse, tilstrekkelige ressurser og kontinuitet, jf. pkt. 10.

5 Etterforskningsplan mv.

5.1 Gjeldende norm

Det følger av familievoldsrundskrivet at politiet skal utforme og anvende etterforskningsplan i saker om mishandling i nære relasjoner, med mindre saken er så enkel og oversiktlig at etterforskningsplan er helt unødvendig.⁹

Fra familievoldsrundskrivet hitsettes følgende;

"Etterforskningsplan utarbeides av påtalefaglig etterforskningsleder i samarbeid med politifaglig etterforskningsleder. Etterforskningsplanen må blant annet inneholde hypoteser som er tilpasset den aktuelle sak, aktuelle straffebud knyttet opp mot hypotesene og oversikt over sentrale bevistema.

Etterforskningsplanen skal være et dynamisk dokument som er gjenstand for oppdateringer, utvidelser/avgrensninger og endringer, tilpasset utviklingen i den enkelte sak. Etterforskningsplanen skal utarbeides så snart som mulig etter at anmeldelse er mottatt, eller politiet selv har opprettet straffesak. Etter at første avhør av fornærmede og mistenkte er gjennomført, bør behovet for å oppdatere etterforskningsplanen vurderes nøye."¹⁰

Statsadvokatens inspeksjoner har i lang tid vært rettet mot korrekt bruk av etterforskningsplan. Disse har samlet sett vist at politiet i de fleste tilfeller oppretter etterforskningsplan i saker som gjelder vold i nære relasjoner. Ved statsadvokatens inspeksjon fra desember 2024 ble det fremhevet at;

"Politiet bruker etterforskningsplan i saker som gjelder mishandling i nære relasjoner og har opparbeidet seg kunnskap om bruk av slik plan. Det ligger imidlertid fortsatt et stort uforløst potensial i utnyttelsen av etterforskningsplan som aktivt styringsverktøy."¹¹

5.2 Funn og vurderinger

Saksgjennomgangen viser at det i enkelte saker er opprettet etterforskningsplan som deretter langt på vei er benyttet som tiltenkt og i tråd med nasjonale føringer. Det er ført logg på en slik måte at beslutninger fra både påtale- og politifaglig etterforskningsleder enkelt kan gjenfinnes.

⁹ Se riksadvokatens direktiv om bruk av etterforskningsplan 30. mars 2015, Politidirektoratets retningslinjer for bruk av etterforskningsplan og riksadvokatens brev av 16. september 2021 om forventninger til rollen som påtaleansvarlig etterforskningsleder og kvalitetsrundskrivet.

¹⁰ Rundskriv nr. 2/2023, Rundskriv om vold i nære relasjoner pkt. 4.5.

¹¹ Begrenset gjennomgang av restanser – mishandling i nære relasjoner, av 17. desember 2024, s. 13

Det er videre satt ut aktiviteter både i initialfasen og utover i etterforskningen, samt utarbeidet hypoteser. Dette er positivt og viser at tidligere fagledelsestiltak har hatt effekt.

Den samlede evalueringen etterlater likevel et inntrykk av at funnene fra desember 2024 fremdeles er dekkende. For det tilfellet at sakene innledningsvis gis korrekt subsumsjon synes kravet om etterforskningsplan å oppfylles. Gjennomgangen viser imidlertid at etterforskningsplanen ikke benyttes i like stor grad utover i etterforskningen. Eksempelvis blir ikke hypoteser og bevistema fortløpende vurdert.

Optimal bruk av etterforskningsplan forutsetter tett samarbeid mellom påtale- og politifaglig etterforskningsleder. Det forutsettes videre at de begge har et minimum av kompetanse både hva gjelder straffesaksområdet og forståelse av Indicia som styrings- og ledelsesverktøy.

Eksempel 1:

Sak xx og xx, begge større etterforskninger av alvorlige saker, har lidt under mangel på kapasitet, kontinuitet og kompetanse. Førstnevnte sak har versert mellom ulike påtaleansvarlige, i all hovedsak jurister uten verken erfaring eller kapasitet. Sakene har i lengre tid vært uten reell behandling av påtaleansvarlig. Det har i tillegg vært skifte av etterforsker, som i stor grad har vært alene om etterforskningen og følgelig om bruk av Indicia. Da saken og Indicia-prosjektet i tillegg ble overtatt av en annen GDE, fikk de ansvarlige tilgang til prosjektet først etter lang tid.

Eksempel 2:

I sak xx skal arbeid med hypoteser ha blitt gjennomført. Dette fremkommer imidlertid ikke av Indicia. Årsaken til mangelfull føring i Indicia skal ha vært ressursknapphet. Av samme årsak er informasjonen ikke brutt ned.

6 Digitale bevis

6.1 Gjeldende norm

Elektroniske spor har i takt med digitaliseringen i samfunnet fått større og større betydning som bevis. I saker som gjelder mishandling i nære relasjoner er bevisbildet ofte krevende, og digitale bevis kan være av avgjørende betydning for etterforskningen.

Følgende fremgår av familievoldsrundskrivet:

"Elektroniske spor som anrop, tekstmeldinger, video, lydopptak, kommunikasjon på sosiale medier og e-post som kan belyse saken, må innhentes. Slike spor må, så vidt mulig, sikres slik at de kan leses ut fra sin sammenheng. Det må være god notoritet om hvordan sporene ble sikret, herunder hva slags metode som ble benyttet for å hente ut data"¹².

I nasjonal rapport om kvalitetsundersøkelsen av voldtektssaker fra 2024 er et sentralt funn knyttet til mangler ved sikring og etterforskning av digitale spor og bevis. Det fremgår blant annet følgende:

"Politiet utnytter ikke det bevispotensialet om ligger i databeviset, og det er avdekket mangler ved sikring av slike bevis.

Kunnskap om databevisets relevans, vekt og autensitet må styrkes. I dette arbeidet må det sørges for at politiet i tilstrekkelig grad har de nødvendige tekniske forutsetninger til å sikre databeviset som ivaretar hensynet til kvalitet og rettssikkerhet. Videre bør det sørges for at politifaglig etterforsklingsleder, påtalejurist og etterforsker har nødvendig kompetanse og forståelse for databevisets relevans, vekt og autensitet."¹³

Undersøkelsen avdekket at det i saker hvor det var sikret databærere, var det et påviselig sammenfall mellom kvaliteten på sikring av digitale spor og oppklaring. Håndteringen av digitale spor og bevis har et stort forbedringspotensial.

6.2 Funn og vurderinger

Saksgjennomgangen viser at behandlingen av digitale bevis er gjennomgående svak, også i de sakene hvor andre deler av etterforskningen holder et akseptabelt nivå. Innhenting og bearbeiding av digitale spor og bevis må gis et kraftig kvalitetsløft.

¹² Rundskriv nr. 2/2023 Rundskriv om vold i nære relasjoner, pkt. 4.9.

¹³ Rapport – Kvalitetsundersøkelse av voldtektssaker 2024, pkt. 11.2.

Eksempel 1:

I sak xx er bearbeidingen av databeslaget trukket frem som unødvendig tidkrevende. Aktuelle funn er forsøkt fremstilt i rapports form, uten at disse holder et tilstrekkelig faglig nivå.

Den lave kvaliteten ble ikke avdekket av verken påtale- eller politifaglig etterforskningsleder, som heller ikke hadde tatt del i seleksjonen av hvilken informasjon som skulle inntas i rapporten.

Flere av sakene har desto mer alvorlige mangler knyttet til digitale bevis.

Eksempel 2:

I sak xx foreligger det konkrete opplysninger om krenkelser over nettopp digitale enheter. Aktuelle databærere er likevel ikke sikret.

Eksempel 3:

I sak xx ble telefonen til en av de fornærmede sikret av DPA. Det samme ble telefonen til tiltalte. Ansvar for selve gjennomgangen ble tildelt en nyansatt, helt uten forutsetninger for å løse oppgaven på en god måte. Ved gjennomgang av det som etter hvert ble flere digitale enheter, var det ikke fokus på bilder og eventuelle videoer av relevans. Dette antas å ha med kodingen av saken å gjøre, som innledningsvis var en enkeltstående trusselsituasjon.

De ulike gjennomgangene ble dessuten foretatt av forskjellige personer, som deretter sammenstilte funnene på ulike måter. Samlet sett ble gjennomgangen av det digitale beslaget i saken gjennomgått og deretter fremstilt på en langt fra tilfredsstillende måte. Dette medførte at aktor i saken – under hovedforhandlingen – måtte be om nye rapporter. Samtidig ble den som var ansvarlig for selve sikringen, stevnet som vitne av forsvarer.

Eksempel 4:

I sak xx ble telefonene ikke engang sikret.

7 Risikovurderinger og sikkerhetstiltak

7.1 Gjeldende norm

Riksadvokaten har i familievoldsrundskrivet understreket viktigheten av at behovet for beskyttelsestiltak fortløpende vurderes i saker om mishandling i nær relasjon. Dette for potensielt å kunne forhindre videre alvorlig vold og drap.

Behovet for beskyttelsestiltak skal vurderes ovenfor fornærmede, barn og andre nærstående. Vurderingen skal ikke kun være knyttet til den eller de som formelt har status som fornærmet. Riksadvokaten trekker frem at norske myndigheter gjennom internasjonale avtaler er forpliktet til å beskytte befolkningen mot vold og overgrep. Notoritet rundt vurderingene om anvendelse av beskyttelsestiltak skal sikres.

Statsadvokatens inspeksjon fra desember 2024¹⁴ viste manglende notoritet rundt de vurderinger som ble gjort i forbindelse med beskyttelsestiltak. Dette gjorde seg særlig gjeldende for de sakene hvor det *ikke* ble besluttet tiltak.

Fra inspeksjonsrapporten hitsettes følgende;

"Den manglende notoriteten rundt vurdering av anvendelse av beskyttelsestiltak etterlater en tvil om hvorvidt dette aspektet vurderes i alle saker på det tidspunktet sakene kommer inn til politiet, samt også hvorvidt dette fortløpende vurderes under etterforskningen, for eksempel etter gjennomført tilrettelagt avhør eller løslatelse fra fengsling. Den manglende notoriteten gjør også at det ikke vil være mulig å senere ettergå kvaliteten av vurderinger som er gjort.

Politiet må innføre rutiner som sikrer at beskyttelsestiltak vurderes i alle saker om vold i nær relasjon på det tidspunktet saken kommer inn til politiet, samt også fortløpende senere i etterforskningen. Rutinen må sikre at det er notoritet rundt de vurderinger som er gjort".

7.2 Funn og vurderinger

Flere av de gjennomgåtte sakene har som tidligere nevnt mangelfull initialfase, hvor registersøk, bakgrunnssjekk etc. er ikke tilfredsstillende innhentet. Manglende kunnskap om trusselutøveren gir et uriktig premissgrunnlag for vurdering av risiko og sikkerhetstiltak. I forlengelsen av dette risikerer man å unnlate beskyttelsestiltak der dette er nødvendig.

Motsetningsvis vil rask innhenting av denne type informasjon danne grunnlag for gode vurderinger.

¹⁴ Begrenset gjennomgang av restanser – mishandling i nære relasjoner, av 17. desember 2024, s. 18

Eksempel 1:

I sak xx ble det raskt tegnet et større bilde av sakens parter, herunder tidligere henlagte voldssaker. Denne oversikten var av sentral betydning for de gode trussel – og risikovurderingene som ble gjort.

Flere av sakene mangler notoritet rundt hvorvidt og eventuelt hvilke vurderinger som er gjort. For det tilfellet at risikoen for fremtidig vold er vurdert, synes vurderingen å nedtegnes utenfor tiltenkte systemer, eksempelvis i form av e-postkorrespondanse. Det fremstår videre som at eventuell avdekket risiko håndteres lite systematisk.

Eksempel 2:

I sak xx ble det foretatt risikovurdering i september 2022. Konklusjonen, moderat risiko for alvorlig dødelig vold i fremtiden og høy risiko for akutt vold, gjorde at ulike tiltak ble vurdert. Denne informasjonen finnes utelukkende i form av e-post til SARA-koordinator. Det er således usikkert hvorvidt nevnte risikovurdering ble fulgt opp eller ikke. For øvrig bemerkes at det ikke finnes spor av risikovurderinger fra påtaleansvarlig.

En av de fornærmede i ovennevnte sak valgte gjentatte ganger å gå tilbake til sin voldelige samboer. Parallelt med dette trakk hun forklaringene hun hadde gitt til politiet, og ba om at ilagt besøksforbud bortfalt. Det er naturlig å tenke seg at økt fenomenkunnskap ville gjort politiet bedre rustet til å håndtere fornærmedes atferd, og på denne måten hindret nye voldshandlinger.

Eksempel 3:

I sak xx fremgår det av BL-loggen at SARA-koordinator har vært inne i saken. Det foreligger imidlertid ikke informasjon om hvilke vurderinger som er gjort mtp. risikonivå, eller hvilken informasjon som eventuelt er formidlet til påtale- og/eller politifaglig etterforskningsleder.

Eksempel 4:

I sak xx ble risikoanalytiker ikke konferert. Dette til tross for at æresproblematikk ble aktualisert på et tidlig tidspunkt.

Gjennomgangen viser – i likhet med inspeksjonen fra desember 2024 – at det er grunn til å følge opp beskyttelsestiltak i fremtidig fagledelse.

Det bemerkes for ordens skyld at besøksforbud og eventuelle brudd på slike kun aktualiserte seg i en av sakene. Dette er derfor ikke nærmere omtalt i rapporten.

8 Seksualisert vold

8.1 Gjeldende norm

Politiet og påtalemyndigheten må være oppmerksom på at seksuelle krenkelser kan ha betydning i vurderingen av om det foreligger et mishandlingsregime etter strl. § 282. Et mishandlingsregime kan også ha betydning for vurderingen av om det foreligger seksuelle overgrep, for eksempel voldtekt.¹⁵

Seksuelle overgrep kan forekomme i saker om vold i nære relasjoner, selv om fornærmede ikke forteller om det uoppfordret i politiavhør. Det kan derfor være grunn til å stille spørsmål ved om fornærmede også har vært utsatt for seksuelle krenkelser¹⁶.

8.2 Funn og vurderinger

Hva gjelder seksualisert vold er det to av sakene som gir grunnlag for erfaringslæring.

I sak xx ble seksualisert vold ikke inntatt som bevistema i etterforskningsplanen, til tross for at det allerede i anmeldelsen fremkom opplysninger om ufrivillig samleie. Det ble ikke fokusert på temaet før utover i etterforskningen, hvor fornærmede ble stilt konkrete spørsmål om temaet.

Den andre aktuelle saken, sak xx, viser manglende forståelse av seksualisert vold som del av et regime. Mangelen kommer til syne blant annet ved at avhørene av fornærmede – på tidspunktet for evalueringen – ikke svarer ut informasjonsbehovet knyttet til voldtekt.

Voldtekt og seksualisert vold som del av et mishandlingsregime, reiser flere til dels vanskelige problemstillinger og vurderinger. Temaet krever særlig kunnskap om både straffebestemmelsene og subjektiv skyld. Kunnskap om dette er avgjørende for gode avhør av fornærmede og gjerningspersonen, som ofte vil være de mest sentrale bevisene.

To av sakene har også æresrelaterte problemstillinger, uten at dette er gitt særlig oppmerksomhet. I den ene, er temaet ikke kartlagt nærmere. Den andre, noe større etterforskningen, viser manglende kunnskap og forståelse av fremmed kultur og potensielt negativ sosial kontroll.

Manglende fokus på seksualisert vold viser at det er grunn til å følge opp dette i den videre fagledelsen. Den nylig innførte endringen i voldtektsbestemmelsen aktualiserer behovet for fagledelsestiltak ytterligere.

¹⁵ Rundskriv nr. 2/2023, Rundskriv om vold i nære relasjoner, pkt. 1

¹⁶ Rundskriv nr. 2/2023, Rundskriv om vold i nære relasjoner pkt. 4.6.

9 Oppsummering og tiltak

Gjennomgangen av de særskilt utvalgte sakene har gitt følgende hovedfunn:

- Politidistriktet besitter i utgangspunktet erfaring og kompetanse til å etterforske og iverksette alvorlige saker som gjelder mishandling i nære relasjoner. Dette er positivt. Politidistriktets organisering legger imidlertid ikke til rette for stabile fag- og kompetansemiljøer, og politidistriktets trekkregler medfører at sakene bare unntaksvis behandles av de ansatte med den nødvendige kompetanse, erfaring og med kontinuitet.
- Politiet må sikre at saker som gjelder mishandling i nære relasjoner identifiseres initialt, slik at etterforskningen tilskrives adekvate ressurser. Dette er av betydning for både bevissikring og eventuelle risikovurderinger.
- For å sikre høyere kvalitet i etterforskningen må politiet sørge for at de som behandler sakene, har tilstrekkelig og nødvendig kompetanse om de særlige forhold som gjør etterforskning av saksfeltet krevende. Det gjelder alle ledd; fra politipatruljen på stedet til ansvarlig etterforskningsledelse.
- Etterforskningsplan benyttes som hovedregel. Det er likevel fortsatt et stort forbedringspotensial for bruk av planen som styringsverktøy for fremdrift og kvalitet.
- Det foreligger fremdeles ikke rutiner som sikrer at partenes historikk undersøkes og dokumenteres.
- Det foreligger ikke rutiner som sikrer tilstrekkelig notoritet rundt vurdering av beskyttelsestiltak.
- Det foreligger ikke rutiner som sikrer at digitale bevis sikres, innhentes og bearbeides med tilstrekkelig grad av kvalitet.

Politidistriktet må gjøre nødvendige tiltak som sikrer at føringer som er gitt i familievoldsrundskrivet implementeres. Det må videre tas grep som muliggjør at etterforskning, påtalebehandling og iverksettelse er i tråd med gjeldende krav til kvalitet.

Det gir grunn til bekymring at de samme svakhetene påpekes i flere inspeksjoner og rapporter på rad. Kvaliteten i straffesaksbehandlingen, særlig knyttet til behandlingen av den prioriterte og alvorlige delen av straffesaksporteføljen, har vært fulgt opp jevnlig i statsadvokatenes fagledelse gjennom høsten 2024 og våren 2025. Det har blant annet vært avholdt flere særmøter mellom embetsleder og politidistriktets ledelse.

Politidistriktet har høsten 2025 iverksatt en rekke tiltak med mål om å snu den negative utviklingen i straffesaksbehandlingen og imøtekomme statsadvokatenes krav og forventninger. Tiltakene omfatter blant annet en sentralisert styring av straffesaksporteføljen som omfatter alvorlig seksuallovbrudd og mishandling i nære relasjoner, og tiltak som skal sikre at sakene håndteres med riktig prioritet og rett kompetanse.

Vi ber politidistriktet gjennomgå herværende rapport, og ta med seg de beskrevne funn og læringspunkter inn i det påbegynte arbeidet. Denne rapporten gir på nåværende tidspunkt ikke grunn til ytterligere krav om tiltak. Det arbeides med implementering av besluttede tiltak, og tiden fremover vil vise om arbeidet har den tilsiktede effekt. Statsadvokatembetet vil i sin resultatoppfølging av politidistriktet følge utviklingen tett.

Hamar, 30. september 2025

Iris Øsp Lydsdottir Storås
førstestatsadvokat

Camilla Ek Sørensen
statsadvokat